

7/8

Sagan ännu tröttare

DE SENASTE dagarna har jag av en tillfällighet omväxlande läst två nästan odrägligt tråkiga romaner. Den ena är *Françoise Sagans* senaste, *Les merveilles nuages* (Julliard, 9 franc), den andra ett av Henry James mästerverk, "The Portrait of a Lady". I ena fallet har jag stimulerats av önskan att följa en ung författarinna, vars första bok jag beundrade, i andra fallet av syftet att följa ett visst motiv i James väldiga författarskap; växlingen mellan böckerna beror på behovet att fly från en form av tråkighet till en annan. Jag nämner detta därför att böckerna, underligt nog, eggjar till en jämförelse. Där finns några likheter mellan de av åttio år (1881 och 1961) skilda romanerna, båda med en kvinna som centrum. Man lever i en värld vars bas är pengar: lyxväningar, slott, sysslolöshet, resor, förströelser; aktörerna tar av en nyck en båt, eller ett jetplan, för att byta ut New York mot Paris eller Rom. Det antyds att denna miljö sprudlar av bildning och kvickhet, men läsaren hugsvälas aldrig med en rolig replik eller en festlig konversation; han får veta att något skojigt sagts blott genom meddelandet att aktörerna skrattar.

Den mest påtagliga olikheten ligger i hållningen till det sexuella och över huvud till det fysiska. James puritanism är kanske den mest finslipade som 1800-talet kan uppvisa. Människorna är förälska-

de, gifter sig och får barn, men kyskheten härskar som i en gravkammare; inte ett ord om sinnliga känslor, äventyr eller déboucher; de fyrtiåriga männen verkar lika rena som nunnorna, och läsaren blir chockerad då orden ben eller bröst nämns någon gång, naturligtvis med tillbörlig skygghet och i sammanhang som utesluter erotiska associationer. Med Sagan är det, mildt talat, tvärtom. Man vacklar från samlag till samlag, från bar till bar. Skall hon nu ligga med den också — den frågan väcker den gnista av nyfikenhet genom vilken den uttröttade författarinna lyckas driva den uttröttade läsaren vidare. Sagens 170 sidor blir lika tunga som James 650.

Men när läsaren hunnit till slutet av sin möda har han lärt sig skillnaden mellan en dålig bok, en uttänjd veckotidningsnovell, och en mästerlig, om också med pinnande långsamhet genomförd människoskildring. Hjältinnan Jo-sée i Sagens roman talar om sin krets i Paris som "fördärvad, konstlad och tom, men också den mest levande, fria och glada i alla världens huvudstäder". De första orden kan godtas, de senare verkar blasfemi. Denna krets är "levande" blott om Cartesius formel ändras till: "Jag coucherar, jag dricker, alltså finns jag till." Den är död i sin kyl, sin förslappning, sin egoism, sin tomhet. På dessa nonchalant nedkastade sidor

nämns ibland att människor lider, funderar hur de skall handla, känner något av hjärtats oro, men dessa uppgifter rör oss lika litet som en dansörs tvekan mellan två damer på en bal. "Själens" försvinner i denna jakt, inte efter kärlek, utan efter tidsfördriv mellan lunchen och den första cocktalen före middagen; kanske finns den där, kanske efterlyses den av Sagan — i så fall lyckas hon inte visa det eller göra sitt sökande trovärdigt för läsaren.

James arbete behandlar med övrigt pregnant omständlighet det tema som uppbär alla hans romaner: skillnaden mellan goda och onda människor, striden mellan det goda och det onda. Det är svårt att tro att det behövs en så enorm utförlighet för att förbereda den stora konflikten i de sista kapitlen — säkert är att i dessa kapitlen romanen blir gripande och att man i en spänning som närmar sig skräck ser ondskans gradvisa och nästan ömsinta avslöjande. Det är den totala bristen på sådana dimensioner som — sedan den första ungdomens vitalitet vissnat — dömer Françoise Sagan.

HERBERT TINGSTEN